

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ

УДК 316.46:[378.018.8:364.4-057.4](045)
DOI 10.31499/2618-0715.1(16).2026.355706

**ЛІДЕРСТВО У СОЦІАЛЬНІЙ РОБОТІ:
ЗНАЧЕННЯ ТА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ**

Албул Ірина, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

ORCID: 0000-0001-7056-3157

E-mail: albuliv1977@gmail.com

У статті доведено, що питання ефективної організації професійного надання соціальних послуг актуалізує проблему лідерства у соціальній роботі, що у свою чергу вимагає належної уваги щодо формування лідерських якостей у реалізації освітніх програм підготовки фахівців соціальної роботи. Констатовано орієнтир освітніх програм зі спеціальності І 10 «Соціальна робота та консультування» на підготовку фахівця, готового до проявів лідерства на різних рівнях, задекларовано формування необхідних лідерських компетенцій та досягнення відповідних результатів навчання. Встановлено узгодженість освітніх програм і стратегічних документів національного та локального рівня щодо значення та можливостей розвитку лідерського потенціалу у майбутніх фахівців соціальної сфери.

Ключові слова: лідерство, лідерські якості, лідерський потенціал, соціальна робота, освітні програми, фахівці соціальної сфери, компетенції, результати навчання.

**LEADERSHIP IN SOCIAL WORK:
THE IMPORTANCE AND TRAINING OF SPECIALISTS**

Albul Iryna, PhD in Pedagogical Sciences, Associate Professor, Head of the Department of Social Pedagogy and Social Work, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University.

ORCID: 0000-0001-7056-3157

E-mail: albuliv1977@gmail.com

The study proves that in the crisis conditions of socio-political and socio-economic development of our state, professional social work is becoming increasingly important. The issue of effective organisation of professional social services raises the problem of leadership in social work, which in turn requires due attention to the formation of leadership qualities in the implementation of educational programmes for training social work specialists. A clear focus has been established for educational programmes in the field of I 10 'Social Work and Counselling', which are implemented at the Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, is to train specialists who are ready to demonstrate leadership at various levels, i.e. both at the level of managers and at the level of ordinary employees who influence the practice and development of the team. The educational programmes of the Faculty of Social and Psychological Education declare the formation of the necessary leadership competencies and the achievement of the corresponding learning outcomes, which is implemented through compulsory educational components, a range of disciplines freely chosen by students, and, to a large extent, through extracurricular activities. The consistency of educational programmes and strategic documents at the national and local levels regarding the importance and opportunities for developing leadership potential in future social sector professionals has been established. The prospects for researching this issue have been outlined; it would be advisable to study the impact of different leadership strategies on the effectiveness of social

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

institutions, as well as to develop criteria for assessing leadership competencies in social work.

Key words: *leadership, leadership qualities, leadership potential, social work, educational programmes, social workers, competencies, learning outcomes.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сьогодні, в умовах соціально-політичних криз, екологічних катастроф, а головне – страшної війни, соціальна робота як професія відчуває сильний тиск в рамках конкретних суперечностей: з одного боку – це застаріле уявлення про соціальну роботу на кшталт побутового обслуговування та надання соціальних виплат, а з іншого – надзвичайно висока затребуваність професійної соціальної роботи як наукової та практичної сфери на засадах гуманізму, рівності, соціальної справедливості, спрямованої на запобігання соціальному виключенню та захисту громадянських прав широких верств населення. Зважаючи на значення соціальної роботи у підтримці людей, груп і громад у їхньому соціальному функціонуванні, набуває ваги питання ефективної організації професійного надання соціальних послуг, і як наслідок – актуалізується проблема лідерства у соціальній роботі. Саме впевнений та ефективний лідер може надихати та вести за собою команди у складних багатопрофільних системах соціальної допомоги, а тому важливо приділити належну увагу формуванню лідерських якостей у реалізації освітніх програм підготовки фахівців соціальної роботи. Розвинуті організаційні навички керівництва та лідерства посприяють забезпеченню належної підготовки до управлінської діяльності в установах соціальної сфери.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми лідерства, формування лідерських якостей, вимоги до підготовки фахівців соціальної сфери постійно перебувають у полі зору дослідників з різних галузей науки. Особливої уваги проблема лідерства зазнає у кризові моменти розвитку суспільства, зокрема, як і нині – в умовах повномасштабного російського вторгнення.

Так, основні виклики та тренди керівництва і лідерства розкривають Ольга Мосій, Григорій Никитюк та Василь Горбатюк [4], наголошуючи, що лідерство під час війни є надзвичайно складним і вимагає готовності виконувати задачі з будь-якого місця і в будь-який час та інноваційних підходів для подолання різноманітних викликів; доводять критичну важливість швидкої адаптації до змінних умов, гнучкості у прийнятті рішень та здатності швидко змінювати стратегії при невизначеності ситуації.

Певну однаковість з вказаними науковцями демонструє і дослідження Ганни Чумакової та Віталія Пасічнюка [10], які аналізують лідерство в кризових умовах, акцентуючи увагу на публічному управлінні під час воєнного стану; розглядають ключові аспекти лідерства в умовах стресу та нестабільності, а також його вплив на процеси прийняття рішень.

Важливим для нашого дослідження стали праці щодо особливостей формування лідерських якостей та розвитку лідерського потенціалу. Зокрема, наукова розвідка дослідниць Оксани Кошіль та Тетяни Спіріної [3] щодо особливостей формування лідерських якостей у студентів фахового коледжу, у якій наголошується на важливості сприятливого періоду для розвитку лідерських якостей та розкриваються особливості формування лідера у студентському колективі, аналізуються дієві соціально-педагогічні умови.

Обґрунтуванню необхідності та методів формування лідерських якостей у здобувачів освіти присвятили дослідження Олена Безпарточна і Тамара Поясок [1], які акцентували увагу на значенні професійної підготовки у закладі вищої освіти для розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців.

Концептуальний аналіз феномену лідерства та обґрунтування теоретико-

методологічних засад розвитку лідерських якостей у майбутніх фахівців у процесі навчання в закладах вищої освіти представлено дослідницею Олександрою Брюховецькою [2], яка ідентифікувала основні концептуальні підходи до тлумачення лідерства; систематизувала ключові аспекти лідерства як багатовимірного явища та основні концептуальні позиції щодо можливостей розвитку лідерських якостей; визначила п'ятикомпонентну структуру лідерських якостей здобувачів вищої освіти; представила комплексні критерії оцінювання лідерського розвитку та триетапну модель розвитку лідерства; обґрунтувала необхідність інтеграції інноваційних методів навчання, підготовки викладачів, створення відповідної інфраструктури та лідерської культури в академічному середовищі для створення ефективної система формування лідерства, що забезпечить готовність до кризового лідерства та готовності до постконфліктного відновлення.

Європейські дослідники Simon Haworth, Dr Robin Miller та Dr Jason Schaub [11] у своєму дослідженні визнають саме лідерство рушійною силою успішно функціонуючих організацій. Особливо значущим є лідерство в галузі соціальної роботи, оскільки якісно керовані служби сприяють тому, щоб люди, сім'ї та громади отримували підтримку, яка покращує їхні життєві можливості та добробут. Учені розглядають лідерство не як посаду, а як мислення та діяльність. У такому контексті підкреслюється значення професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної роботи, наголошується на особливій увазі до освітніх програм.

Зважаючи на багаторічний досвід підготовки соціальних працівників в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, спробуємо розкрити умови формування лідерських якостей та розвитку лідерського потенціалу майбутніх фахівців соціальної сфери під час навчання на освітніх програмах зі спеціальності І10 Соціальна робота та консультування, що і буде **метою даного дослідження**.

Виклад основного матеріалу дослідження. Насамперед, акцентуємо увагу на значенні лідерства у соціальній роботі. Дослідники Мосій О., Никитюк Г., Горбатюк В. виокремлюють цілу низку динамічних та складних умов, в яких функціонують сучасні організації, у тому числі і установи соціальної сфери. Це такі умови, як: 1) постійні зміни, які підтримують стан невизначеності; 2) високий рівень освіченості працівників, що прагнуть до самореалізації, свободи творчості і визнання; 3) глобалізація ринків, що призводить до зростання конкуренції та вимагає постійного підвищення конкурентоспроможності; 4) швидкий розвиток технологій, які змінюють традиційні моделі, змушують адаптуватися до цифровізації та автоматизації, інвестувати в нові рішення та переглядати процеси, що у свою чергу вимагає постійного навчання персоналу; 5) відповідальність перед суспільством і природою, сталий розвиток і корпоративна соціальна відповідальність, прозорість та інклюзивність; 6) зростання кіберзагроз і ризику порушення безпеки даних; 7) зростання очікувань людей щодо якості послуг завдяки засобам масової інформації та особистому досвіду; 8) пандемія, яка актуалізувала практику віддаленої роботи; 9) низький рівень економіки України, гібридна війна з 2014 року та повномасштабне російське вторгнення з 2022 року і по сьогодні, що є стресовими факторами, які кидають ряд нових викликів лідерам [4, с.403-407].

Дослідники Чумакова Г. та Пасічник В. виділяють наступні компетенції лідера, що потрібні керівнику під час воєнного стану: 1) стратегічне мислення як здатність аналізувати складні ситуації, прогнозувати можливі наслідки та розробляти ефективні стратегії для досягнення мети; 2) мотивація персоналу як здатність мобілізувати та впливати на свою команду, мотивуючи їх до досягнення цілей та підтримуючи у важкі

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

часи; 3) комунікативна компетентність як здатність чітко та доступно комунікувати про свої наміри, стратегії та інструкції у своїй команді та з громадськістю; 4) керування ризиками як здатність приймати швидкі та обґрунтовані рішення; 5) моральний авторитет для виявлення справедливості у всіх своїх діях та рішеннях; 6) сприйняття та реагування на зміни як здатність адаптуватися до нових умов, швидко реагувати на непередбачені обставини та вживати відповідні заходи; 7) здатність до співпраці та коаліційного будівництва: для вибудовування коаліції та співпраці з іншими структурами [10, с.215].

Кошіль О. та Спіріна Т. визначають соціально-педагогічні умови як особливий комплекс спеціально створених, керованих факторів, соціальних обставин, що утворюють середовище у закладі освіти, у якому успішно формуються лідерські якості здобувачів освіти. Серед найбільш ефективних соціально-педагогічних умов формування лідерських якостей виокремлюють такі: сповідування цінностей лідерства як служіння в освітньому середовищі; впровадження комплексної програми розвитку формування лідерських якостей у членів Ради студентського самоврядування; організація волонтерського руху та ін..

Як методичний інструментарій щодо формування лідерських якостей ці дослідниці вказують наступне: тренінги, квести, круглі столи для мотивації служіння, командної взаємодії, гнучкості і партнерства; діяльність тематичних студентських клубів для популяризації суспільно-корисної діяльності та мотивації в середовищі на засадах лідерства-служіння; соціальні акції зі збору коштів; благодійні виставки; реалізація власних соціальних проєктів; волонтерство; зустрічі з представниками благодійних організацій; співпраця з громадськими організаціями; відвідування закладів соціального спрямування та ін.. [3, с. 49].

Дослідники Беспарточна О. та Поясок Т. наголошують на завданнях, які необхідно зреалізувати в освітньому процесі закладу вищої освіти з метою розвитку лідерських якостей майбутнього фахівця: 1) вироблення особистої вмотивованості, стійкого бажання бути лідером, впевненості у собі, готовності приймати рішення і брати на себе відповідальність, послідовності і наполегливості в реалізації цілей, усвідомлення власної сили, віри в досягнення мети; 2) розвиток індивідуальних інтелектуальних і моральних лідерських якостей, таких як професійна компетентність, порядність, розвинений інтелект, що виявляється в аналітичності, швидкості розуміння суті проблеми, гнучкості розуму, передбачливості, вмінні планувати і ставити цілі; 3) забезпечення соціальної компетентності лідера і його доброзичливості у відносинах із колективом, що передбачає культуру спілкування, уміння ясно і чітко виражати думки, коректно вислуховувати підлеглих, робити зауваження, давати поради, повагу до гідності інших людей, уміння розуміти їх, перейматися їхніми турботами і проблемами, надавати їм підтримку; 4) набуття вміння і навичок швидко і правильно оцінювати ситуацію, знати й урахувати особливості, інтереси, запити та очікування всіх членів колективу. А ефективними методами формування лідерських якостей визначають соціально-психологічний тренінг, ситуаційне моделювання, рольову гру, мозковий штурм; додаткові спецкурси з розвитку лідерства; організацію наукових спільнот, клубів лідерів, педагогічних студій, творчих семінарів, вебінарів із лідерства, лідерських майстерень тощо [1, с. 159].

Професор Брюховецька О., детально розглядаючи питання розвитку лідерських якостей майбутніх фахівців у процесі навчання в закладах вищої освіти, ідентифікує функціональний, процесуальний та системний концептуальні підходи до тлумачення лідерства, а також систематизує десять ключових аспектів лідерства як багатомірного явища (координаційна функція, особистісні якості, комунікативні компетентності, поведінкова активність, результативність, інтерактивність, мобілізаційна здатність,

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

соціальний вплив, владні відносини та рольова диференціація). Дослідниця виявляє основні перешкоди традиційної лекційно-семінарської моделі навчання для розвитку лідерських якостей, включаючи пасивність здобувачів освіти, індивідуалістичну спрямованість оцінювання, теоретичність без практичного застосування, відсутність зворотного зв'язку про лідерську поведінку та ієрархічність відносин. Наголошуючи на парадигмальному зсуві української вищої школи від знанневої до компетентнісної моделі освіти, дослідниця виокремлює три основні концептуальні позиції щодо можливостей розвитку лідерських якостей: контекстуальний підхід (ситуативна зумовленість), генетично-детерміністичний підхід (вроджені схильності) та розвивальний підхід (можливість цілеспрямованого формування через освітні програми) (підкреслено нами – І.А.) [2, с.39-43].

Сьогодні критичної важливості набувають такі лідерські якості, як стратегічне мислення, ефективна комунікація, управління командами, прийняття рішень в умовах невизначеності та мотивація інших до досягнення спільних цілей; при чому такий набір набуває ознак базового для успішної професійної діяльності незалежно від посадового рівня – від штатного фахівця до менеджера найвищого рівня. І саме навчання у ЗВО, де створено належні умови для формування лідерських якостей та розвитку лідерського потенціалу, є чи не найкращим сензитивним періодом упродовж усього періоду життєдіяльності особистості.

Ми повністю поділяємо думку дослідниці Брюховецької О. щодо необхідності системного підходу на всіх рівнях у процесі інтеграції лідерських компонентів у освітній процес, «...від окремих дисциплін до інституційної стратегії закладу» [2, с. 44] і дозволимо собі зауважити, що в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини загалом, та у процесі підготовки фахівців соціальної роботи зокрема такий системний підхід наявний.

Так, освітніми програмами факультету соціальної та психологічної освіти задекларовано формування необхідних лідерських компетенцій та орієнтир на досягнення відповідних результатів навчання:

ОПП «Соціальна робота та консультування» (ОС «бакалавр») має на меті серед іншого «підготувати конкурентоспроможних фахівців з соціальної роботи та консультування, здатних розв'язувати складні спеціалізовані задачі та прикладні проблеми соціальної сфери..., ...у тому числі управління соціальними процесами та процесами, що мають місце в індивідуальному розвитку особистості, який передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов» [7]. Вважаємо такими, що сприяють розвитку лідерського потенціалу наступні загальні та фахові компетентності: здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях, планувати та управляти часом, приймати обґрунтовані рішення, мотивувати людей та рухатися до спільної мети, вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми, розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення, ініціювати соціальні зміни, здатність до розробки та реалізації соціальних проектів і програм, до застосування методів менеджменту для організації професійної діяльності та управління, здатність до генерування нових ідей та креативності у професійній сфері та ін.. Формування вище вказаних компетентностей уможливить досягнення наступних результатів навчання: застосовувати методи менеджменту для організації власної професійної діяльності та управління діяльністю соціальних робітників і волонтерів, іншого персоналу, встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й оснажувати клієнтів,

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

налагоджувати співпрацю з представникам різних професійних груп та громад; використовувати стратегії індивідуального та колективного представництва інтересів клієнтів, демонструвати вміння креативно вирішувати проблеми та приймати інноваційні рішення, мислити та застосовувати творчі здібності до формування принципово нових ідей.

ОПП «Соціальна робота» (ОС «магістр») має на меті «підготовку висококваліфікованих фахівців у галузі соціальної роботи інтегрованого типу, здатних до організації та управління системою надання соціальних послуг...» [6]. На даній освітній програмі спрямованість на розвиток лідерського потенціалу декларується через наступні компетентності: здатність виявляти ініціативу та підприємливість, здатність до адаптації та дії в новій ситуації, генерувати нові ідеї (креативність), навички міжособистісної взаємодії, здатність працювати в команді; здатність до спільної діяльності та групової мотивації, фасилітації процесів прийняття групових рішень, здатність доводити знання та власні висновки до фахівців та нефахівців, здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій, здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи, до розроблення, апробації та втілення соціальних проєктів і технологій. Дана ОПП забезпечує досягнення таких значущих для лідерської діяльності результатів навчання: автономно приймати рішення в складних і непередбачуваних ситуаціях, організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань соціальної роботи, ініціювати командоутворення та координувати командну роботу, демонструвати ініціативу, самостійність, оригінальність, генерувати нові ідеї для розв'язання завдань професійної діяльності.

ОПП «Соціальна робота» (ОНС «доктор філософії») спрямована на «підготовку висококваліфікованого та конкурентоспроможного фахівця, здатного розв'язувати комплексні проблеми у сфері соціальної роботи, здійснювати власні наукові дослідження, результати яких мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення...» та забезпечує умови для розвитку наступних, важливих для лідерства, компетенцій: здатність розробляти проєкти та управляти ними; здатність застосовувати сучасні електронні інформаційні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та навчальній діяльності для моделювання процесів та прийняття оптимальних рішень у сфері соціальної роботи, здатність виявляти, ставити та розв'язувати задачі дослідницького характеру в сфері соціальної роботи; оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт та презентувати результати власних наукових досліджень, що уможливорює такий результат навчання, як розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проєкти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі наукові проблеми соціальної роботи [5].

Таким чином, можемо констатувати чіткий орієнтир освітніх програм зі спеціальності І 10 «Соціальна робота та консультування» на підготовку фахівця, готового до проявів лідерства на різних рівнях, тобто як на рівні керівників, так і на рівнях рядових працівників, які впливають на практику та розвиток команди. Такий підхід дозволяє формувати культуру колективної відповідальності, підтримувати інновації та навчання, зменшувати залежність від індивідуальних харизматичних лідерів, підсилювати зв'язок між практикою та стратегічними рішеннями.

Проаналізувавши предметне наповнення освітніх програм, можемо зробити висновок про цілеспрямовану діяльність щодо формування лідерських якостей та розвитку лідерського потенціалу: від освітніх компонент обов'язкового циклу, наявності спектру вибіркових дисциплін до можливості розвитку власного лідерства через участь у

СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА СОЦІАЛЬНА ОСВІТА

діяльності структурних підрозділів факультету, різноманітних волонтерських акціях, молодіжних ініціативах, конкурсах, тренінгах, майстер-класах та ін.. Особливо варто наголосити на дієвості інтерактивних методів навчання, залучення студентства до проектної діяльності, активного студентського самоврядування, менторстві як наставництва старших студентів щодо молодших, а також партнерстві з професійною спільнотою.

Підкреслимо, що означена спрямованість освітніх програм спеціальності І 10 «Соціальна робота та консультування» демонструє чіткий орієнтир на Стратегію розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки, зокрема відповідають стратегічному баченню щодо компетентностей майбутнього (здатності навчатися, критично та системно мислити, програмувати, працювати в умовах невизначеності, креативності), а також оновлюють зміст освіти з метою задоволення зростаючих потреб у розвитку інноваційного та критичного мислення, підприємницьких та лідерських навичок [8, с.16].

Національні вектори змін вищої освіти чітко прослідковуються у «Стратегії розвитку факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини на 2025 – 2030 рр.», де серед основних цінностей факультету декларується саме лідерство для об'єднання людей навколо цілі, мотивації задля розвитку громади [9, с.16].

В руслі пріоритетного напрямку діяльності факультету «Забезпечення якості освіти» особлива увага звертається на формування таких ключових компетентностей, як вміння працювати в команді; здатність до вирішення комплексних проблем; аналітичне мислення; здатність швидко навчатися; ініціативність; емоційний інтелект; критичне та стратегічне мислення; уміння управляти проектами та змінами [9, с.39]. Таким чином, прослідковується наскрізний вектор щодо визнання значення лідерського потенціалу та необхідності створення умов для формування лідерських якостей майбутніх фахівців в умовах закладу вищої освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У дослідженні доведено, що в кризових умовах суспільно-політичного та соціально-економічного розвитку нашої держави набуває все більшої ваги професійна соціальна робота. Питання ефективної організації професійного надання соціальних послуг актуалізує проблему лідерства у соціальній роботі, що у свою чергу вимагає належної уваги щодо формування лідерських якостей у реалізації освітніх програм підготовки фахівців соціальної роботи.

Констатовано чіткий орієнтир освітніх програм зі спеціальності І 10 «Соціальна робота та консультування», які реалізуються в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, на підготовку фахівця, готового до проявів лідерства на різних рівнях, тобто як на рівні керівників, так і на рівнях рядових працівників, які впливають на практику та розвиток команди. Освітніми програмами факультету соціальної та психологічної освіти задекларовано формування необхідних лідерських компетенцій та досягнення відповідних результатів навчання, що реалізується через обов'язкові освітні компоненти, спектр дисциплін вільного вибору студента, а також значною мірою у позааудиторній діяльності.

Встановлено узгодженість освітніх програм і стратегічних документів національного та локального рівня щодо значення та можливостей розвитку лідерського потенціалу у майбутніх фахівців соціальної сфери.

Проведене дослідження не претендує на вичерпність висвітлення питання. Перспективним буде вивчення впливу різних стратегій лідерства на ефективність діяльності установ соціальної сфери, а також розробка критеріїв оцінки лідерських компетенцій у соціальній роботі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беспарточна О. І., Поясок Т. Б. Формування лідерських якостей у майбутніх психологів. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021 р. № 78. С.155-160. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/78/29.pdf> DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.78.27>
2. Брюховецька О.В. Розвиток лідерських якостей майбутніх фахівців у процесі навчання в закладах вищої освіти. *Вісник післядипломної освіти: збірник наукових праць. Серія «Соціальні та поведінкові науки; Управління та адміністрування»*. 2025. Вип. 33(62). С.27-48. URL: <https://ojs.uem.edu.ua/index.php/spnma/article/view/858/1863> [https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-33\(62\)-27-48](https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-33(62)-27-48)
3. Кошіль О., Спіріна Т. Особливості формування лідерських якостей у студентів в умовах фахового коледжу. *Вісник гуманітарних наук. Humanitas*. 2023. №3. С.47-52. URL: https://www.researchgate.net/publication/374583570_OSOLIVOSTI_FORMUVANNA_LIDERSKIH_AKOSTEJ_U_STUDENTIV_V_UMOVAN_FANOVOGO_KOLEDZU DOI:10.32782/humanitas/2023.3.6
4. Мосій О., Никитюк Г., Горбатюк В. Основні виклики та тренди керівництва і лідерства під час війни. *Трансформація бізнесу для сталого майбутнього: дослідження, цифровізація та інновації*: монографія /за ред. д.е.н., проф. О. А. Сороківської. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А., 2024. С.401-411. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46664>
5. Освітньо-наукова програма «Соціальна робота» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю І10 Соціальна робота та консультування, 2025. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/%D0%A1%D0%BE%D1%86-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf>
6. Освітньо-професійна програма «Соціальна робота» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю І10 Соціальна робота та консультування, 2025. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/Binder1-1.pdf>
7. Освітньо-професійна програма «Соціальна робота та консультування» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю І10 Соціальна робота та консультування, 2025. URL: <https://fspo.udpu.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/122131321.pdf>
8. Стратегія розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osvity-ukraini-na-2022-2032-roki>
9. Стратегія розвитку факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини на 2025 – 2030 рр. URL: <https://surl.li/baecvn>
10. Чумакова Г.В., Пасічник В.В. Лідерство в кризових умовах: публічне управління під час воєнного стану. *Успіхи і досягнення у науці (Серія «Гуманітарні науки», Серія «Право», Серія «Освіта», Серія «Управління та адміністрування», Серія «Соціальні та поведінкові науки»)*: журнал. 2024. № 1(1). С.212-226. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/9763> [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1\(1\)-212-225](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1(1)-212-225)
11. Simon Haworth, Dr Robin Miller, Dr Jason Schaub. *Leadership in Social Work*. University Birmingham, 2018. 41p.

REFERENCES

1. Bespartochna, O. I., Poiasok, T. B. (2021). Formuvannia liderskykh yakosteï u maibutnikh psykhologiv [Formation of leadership qualities in future psychologists]. *Pedahohika formuvannia tvorchoï osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. № 78. 155–160. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2021/78/29.pdf> DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.78.27> [in Ukrainian].
2. Briukhovetska? O.V. (2025). Rozvytok liderskykh yakosteï maibutnikh fakhivtsiv u protsesi navchannia v zakladakh vyshchoï osvity [Development of leadership qualities of future specialists in the process of studying in higher education institutions]. *Visnyk pislidyplomnoi osvity: zbirnyk naukovykh prats. Seriiia «Sotsialni ta povedinkovi nauky; Upravlinnia ta administruvannia»*. Vyp.

- 33(62). 27-48. URL: <https://ojs.uem.edu.ua/index.php/spnma/article/view/858/1863>
[https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-33\(62\)-27-48](https://doi.org/10.58442/3041-1858-2025-33(62)-27-48) [in Ukrainian].
3. Koshil, O., Spirina, T. (2023). Osoblyvosti formuvannia liderskykh yakosti u studentiv v umovakh fakhovoho koledzhu [Peculiarities of the formation of leadership qualities in students in the conditions of a professional college]. Vvichlyvist. Humanitas. №3. 47–52. URL: https://www.researchgate.net/publication/374583570_OSOBLIVOSTI_FORMUVANNA_LIDERSKIH_AKOSTEJ_U_STUDENTIV_V_UMOVAH_FAHOVOGO_KOLEDZU DOI:10.32782/humanitas/2023.3.6 [in Ukrainian].
4. Mosii O., Nykytiuk H., Horbatiuk V. (2024). Osnovni vyklyky ta trendy kerivnytstva i liderstva pid chas viiny. Transformatsiia biznesu dlia staloho maibutnoho: doslidzhennia, tsyfrovizatsiia ta innovatsii: monohrafiia /za red. d.e.n., prof. O. A. Sorokivskoi. Ternopil: FOP Palianytsia V.A., 401-411. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/46664> [in Ukrainian].
5. Osvitno-naukova prohrama «Sotsialna robota» tretoho (osvitno-naukovoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu I10 Sotsialna robota ta konsultuvannia [Educational and scientific program "Social Work" of the third (educational and scientific) level of higher education in the specialty I10 Social Work and Counseling]. (2025). URL: <https://fspou.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/%D0%A1%D0%BE%D1%86-%D1%80%D0%BE%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%B0.pdf> [in Ukrainian].
6. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota» druhoho (mahisterskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu I10 Sotsialna robota ta konsultuvannia [Educational and professional program "Social Work" of the second (master's) level of higher education in the specialty I10 Social Work and Counseling]. (2025). URL: <https://fspou.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/Binder1-1.pdf> [in Ukrainian].
7. Osvitno-profesiina prohrama «Sotsialna robota ta konsultuvannia» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za spetsialnistiu I10 Sotsialna robota ta konsultuvannia [Educational and professional program "Social Work and Counseling" of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty I10 Social Work and Counseling]. (2025). URL: <https://fspou.edu.ua/wp-content/uploads/2025/07/122131321.pdf> [in Ukrainian].
8. Stratehiia rozvytku vyshchoi osvity v Ukraini na 2022-2032 roky [Strategy for the Development of Higher Education in Ukraine for 2022-2032]. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/vishcha-osvita-ta-osvita-doroslikh/strategiya-rozvitku-vishchoi-osviti-v-ukraini-na-2022-2032-roki> [in Ukrainian].
9. Stratehiia rozvytku fakultetu sotsialnoi ta psykholohichnoi osvity Umanskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Pavla Tychyny na 2025-2030 rr. [Development strategy of the Faculty of Social and Psychological Education of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University for 2025 – 2030.] URL: <https://surl.li/baecvn> [in Ukrainian].
10. Chumakova, H.V., Pasichniuk, V.V. (2024). Liderstvo v kryzovykh
11. movakh: publichne upravlinnia pid chas voiennoho stanu [Leadership in Crisis: Public Administration During Martial Law]. Uspikhy i dosiahnennia u nauksi (Seriiia «Humanitarni nauky», Seriiia «Pravo», Seriiia «Osvita», Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia», Seriiia «Sotsialni ta povedinkovi nauky»): zhurnal. № 1(1). 212-226. URL: <https://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/9763> [https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1\(1\)-212-225](https://doi.org/10.52058/3041-1254-2024-1(1)-212-225) [in Ukrainian].
12. Simon Haworth, Dr Robin Miller, Dr Jason Schaub. (2018). Leadership in Social Work. University Birmingham, 41 p. [in English].

Дата першого надходження статті до видання – 12.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування – 4.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) – 27.03.2026